

SERMO IV.
DE FIGURA
SEU
CORPORE SYMBOLI.

I.

Frgo Figura tibi primùm invenienda: dabit quam
Ars, aut Natura, aut Veri quas instar habere
Communis jussit persuasio, & Urbe recepit
Rerum effectarum Cives. *Fit enim ex Nibilo Nil;*
Nec nisi præstructo surgit fundamine Turris.
Nunc quoque ridebit Flaccus, (a) si inducere plumas
Humano capiti, & cervicem jungere equinam
Quis volet, & longum producere ponè Draconem.
Quid? si supremo surgat tibi culmine tecti
Fluctibus aut medijs immota & recta Cupressus?
Hæc videas tamen, & damnes. Testudo Salerni
Principis Alata, & Velo armata altera Thusci (b)
De numero est: dicat quamvis: AMOR ADDIDIT. *Iste:*
FESTINA LENTE: subreptum Vespasiani
Delphino, implexum quem detinet Anchora. *Quæ non*
Tempus idem patitur conjungi, jungere in unum
Symbola nulla queunt: Geminas Solis, Triviæque
Eclipses, aut Zodiaci quæ sidera nullo
Unà collucent Cælo, sit suda licet Nox.

II.

Asfiduum qui se Domino semper fore jactans,
Nascentem hinc Solem depinxit, & inde Cadentem,
Et medio Stellam suspendit ab Axe Polarem;

C 2

Lem.

(a) Horatius principio statim Artis Poëtica hæc ipsa, et si alijs verbis, affert.
(b) Cosmi Medici M. Ducis Hetruria. Alterum erat Principis Salernitani,
cui simillimum erat Vespasiani Imper. Symbolum: usurpatum quoque Ru-
dolpho I. Imp. apud Typotium: Delphin videlicet cum Anchora, & eodem
Lemmate.

Lemmate complexus: CUM SURGIT, ET OCCIDIT, ADSUM:
 Pro Signo potuit quatuor fixisse Tabernis.
 Hic furor est, Soles, geminasque ostendere Thebas;
 Nî referat Speculum, Nubesque Parelia reddat.
 Denique, quod DEUS, aut olim Ars disjunxit, homo ne
 Conjungat. Lex hæc, & murus aheneus esto.

III.

QUÆsitum est: an fas Animalia noxia, Stirpes
 Funestas, Simulacra modis pallentia miris
 Effigiare. Suo se Judice quisque tuetur.
 Pars ait, atque negat; proprias habet utraque Causas.
 Gregorij accusant: DELUBRA AD SUMMA: Draconem, ut (c)
 Augurium infaustum; quod, Laocoonte perempto,
 Principe Sacrorum, Sacratam invaserit Ædem:
 Exitiumque Orbi pariter minitetur & Urbi.
 Contrà defendunt alij: nec enim omnia par est
 Quadrare, aut pedibus Simile incessisse quaternis.
 Adde: quod est Boncompagnæ Draco Tessera Gentis.
 Insuper adde, caret quod caudâ, ideoque Veneno,
 Quâ solâ dicunt concludi parte Venenum.
 Id fatis est, vulgò credi. Sed mitius illud
 Non condemnabunt: GEMINOS ALIT UBERE FÆTUS. (d)
 Teutonicæ, Hungariæque amplexus Gentis Alumnos.
 Sunt etiam placido ingenio, humanique Dracones;
 Non fugiunt homines, non ullo vulnere lædunt.
 Qualis erat Cadmus, cum Coniuge versus in Anguem. (e)
 At neque pictus habet, quo terreat: estque Colubris
 E Maculis decor, ut Basilisco agnata Corona.
 Semper Symbolicus Serpens fuit, ipseque Christus
 Humani moris documentum jussit habere.

IV.

SEd neque defugias Taxum, tristemque Cupressum,
 SCùm Luctus poscet: non exitiabile Fulmen.
 Quin etiam ipsius se Schemate Dæmonis ausus
 Ostentare Exul Comes à Villa-Medianâ (f)

In-

(c) Reprehendit hoc Symbolum Moynius Lib. I. Art. des Devises, tanquam Pontifici injuriosum. Gregorij autem XIII. Pontificis gentilitia Tessera fuit Draco dimidiatus. (d) Idem Gregorius fundavit Collegium Germanico-Hungaricum Romæ, quod propterea pro sua Tessera habet eundem Draconem cum dictâ Inscriptione. (e) Apud Ovid. in Metam. lib. 4. (f) A Philippo II. relegatus ob suspiciones &c. Lemma verò sibi aptavit Hispanicum tale: Mas penado, y menos arrepentido.

Incincti flammis, sed vultu ac voce proterui:
 QUO MAGIS EXCRUCIOR, MINUS AT ME POENITET. Et si hoc
 Mirentur, laudent, tamen intra Emblemata claudunt.
 Justius excludent Hieroglyphica prisca Canopi.
 Sive quòd obscuro cæcatam Ænigmate Sphingem
 Mens refugit: seu quòd rerum Simulacra figurant,
 Quas nusquam aspicimus. - -

V.

- - - Pulchrum esto: Notabile visu,
 Mirandum, grave: Nam Translatio Virgo Superba est;
 Non fert vestiri Centonibus, & Speculo quod
 Irasci cogat. Gemmas nisi prodiga spargat
 Dexterâ, Flore Sinum impleat, inspergatque capillos;
 Indignabitur, aut altâ deducere Sellâ,
 In cœnum, si fortè paras, cadet. (g) Ecquis Apelles
 Non fit Adulator, vel cùm Cisseida (h) pingit?
 Non rugas implet, nasumque cacuminat aptè?
 Purpurat & malas minio? Luscâque reducto
 Introrsum spectare oculo jubet? Ecquis Agafo
 Conferri Porco, Cuculoque, Asinoque ferat se?

VI.

ID quoque iusta petit *Proportio*, conveniens ut
 Personæ sit materies expressa Figurâ.
 Pastorine Lupum tribues? Elephanta Puellæ?
 Herculeos Arcus puero, Clavamque gerendam
 Committemus Hylæ? Numquid feret arma Sacerdos,
 At Cidarim Miles, Vittasque, & Thuris Acerram?
 Non eadem Munus, non Sexus, non petit Ætas.
 Uxorem, puto, Fernandi (i) Mus Ponticus, atque id:
 MALO MORI, QUAM FOEDARI; ornaret meliùs, quàm
 Ipsum Regnantem. Cur non & sumpsit Inaures
 Conjugis, & Mitram, & Soccas, & molle Theristrum?
 Addimus Hispano Gallum, quis credat? Amicum.
 Ille Triumphator Romæ, Terrorque suorum
 Borbonius (k) Ceruum Scuto extulit. Et quasi nondum

C 3

Fe.

(g) Ὑψηλοπιδὸν αἰ Μεταφοραὶ. Sublime amant Metaphoræ. Longinus de
 Sublimi. (h) Hecuba pridem Vtula, Coniunx Priami. Filia Cissei Regis
 Thraciæ. (i) Alphonsi Filius hic erat Rex Neapol. cui potius, quàm Patri
 hoc Symbolum tribuit Moynius, contra quàm fecit Typotius. (k) Carolus
 Borbonius in expugnatione Urbis mortuus: è Gallia profugus, & Caro-
 lo V. Imp. militans.

Fecisset sua sat Cervum Natura fugacem,
 Pennas addidit: atque: FUGAM, ohe! INTENDIMUS ALIS.
Delectat Marium sic perniciosus Ichneumon.

VII.

P Arcamus Timidis tamen, & muliebria passis
 Inscribi ornamenta, suis & Symbola Scutis.
 Jam vetus hoc vitium. Tanta est oblivio Barbæ
 Nunc quoque: femineos quis non in vertice crines
 Explicat, & geminos jactat post terga Corymbos?
 Necquicquam interea Gladius lateri comes hæret,
 Credo, dodrantalis; brevior, quàm ficula Bruti, (l)
 Quàm crinalis acus Rhodopes, aut Penthesileæ.
 Quem si stringere in hostem fortè voles, propiusque
 Ferre pedem contrà, extrices opus antè capillis,
 Abjiciasque procul Rhombos, Galeamque comantem.

VIII.

Quid dices, magno contrà promissor hiatu
 Cùm se inflat, quantùm Æsopi Ranuncula nunquam, (m)
 Majores opibus spirans & Viribus Iras?
 Othryn Atho, Pindum Ætnæ, Pelion Ossæ, & Olympo
 Imponunt: credas, Superis nova Bella movere
 Encelados, Tityosque & centimanos Briareos.
 Ætna Nivernensis Fulmen, quo est tacta, remittit. (n)
 Hæc eadem Nemorosiaco: (o) STANS ARDET ET AUDET.
 Quin novus emerfit Capanæus Balagnyus, (p) ausus
 Insultare Jovi, tonitru fulmenque tenenti.
 Is Vento Laurum curvans, mediamque refringens,
 Arduus exclamat: POSSUM, NEC FULMINA POSSUNT.
 Possset idem validi Damætæ impacta securis. (q)

IX.

SIt quoque conspicuum, specieque notabile *Corpus*,
 Quod sculpes: nec enim picturâ opus, atque colore
 Parrhasij; nam quid Nummi peccâstis, & Aurum,
 Argentum, & Marmor? melius quibus ista perennant
 Sym-

(l) Quâ secum in Senatum allatâ, cum reliquis conjuratis Casarem
 interemit. (m) Refert Horat, Serm. L. II. Satyra 3. in fine. (n) Ducis
 de Nivers Lemma erat: Fulminato e Fulminante. Fulminatus & Ful-
 minans. (o) Ducis de Nemours. (p) Comes Balagny. Galli omnes
 non minùs Hispanis Gloriosi & Magniloqui. (q) Nomen Agricola apud
 Virgilium in Eclogis.

Symbola. Nativos res indicat ipsa colores.
 Conspicuum esto, inquam, nulli hinc licet esse minuto.
 Sic Lacedæmonius Culicem malè sustinet Umbo,
 Etsi illum in medios jactet Thrafo Græculus Hostes
 Tam propè laturum, ut meliùs, quàm Rhinocerotas,
 Quos gestent alij, videant. Formicæ, Apibusque
 Eximium dedit hoc Natura, Industria, Virtus,
 Virginitas, Salomon Rex, Pontificisque Diploma
 Urbani, (r) Gentilitias qui junxit Aratro,
 More Boum [nam Stirpis, Apes, meministis avitæ] (s)
 Supposuitque jugo: temonem prima, secunda:
 Tertia sed stivam fulco tendebat aperto.
 Aptiùs, aut fallor, per florida prata volarent.
 Ipse quoque inscripsit Vates, ut erat, Philomusus: (t)
 EXERCET SUB SOLE LABOR. Vox Principis hæc est:
 Resque magis. Carolus Cæsar conspexit easdem,
 In Clypeo Levæ: postquam hic sua præmia vidit
 Translata in Sforzam, Insubriæque Insignia captæ. (u)
 SIC VOS NON VOBIS, ajebat; Virgilio se,
 Illum Apibus, neque dissimiles utriusque Labores
 Componens, Urbemque favo, dictam antè Melanum,
 Augustum Augusto, Medico tum denique Sforzam.

X.

NON oculo tantùm, sed Menti pervia, fac, sit,
 Proposito quæcunque tuo delecta Figura est.
 Nemo Dioscoridis cogatur, vel Mathioli
 Secum afferre Libros, aut vasta Volumina PlinI.
 Quàm bene Franciscum poterat luxisse Stuarda (x)
 Turturis exemplo! amissio cùm compare compar
 SOLA DOMO MOERET VACUA. (y) Placuit malè radix
 Nempe Glycirrhizæ, haud spectabilis; ipsa fatetur:
 DULCE MEUM TERRA TEGITUR. Præstare videntur
 Non intellectis, nullo quæ Corpore constant,
 Symbola, sed purum circumdant Lemmate Campum.

Talia

(r) Urbani VIII. Barberini, cujus Tessera tres Apes. (s) Nam reparata fuerunt è Bovet. terra obruto. Virg. l. 4. Georg. (t) Idem Urbanus, qui varia Poëmata edidit. Erat enim Bonarum Artium amans in paucis, & apprimè peritus. (u) Antonius Leva Caroli V. Legatus ditionem Mediolanensem à Gallis receperat, eamque sibi administrandam traditum iri speraverat. Factum porrò Virgilij legitur in Vita ejus Operibus præfixâ. (x) Maria Stuarda Scotia Regina Franc. II. Vidua. (y) Memorantia post cadem Mariti Comitiss Stabuli Francia. Respexit auctior ad genus, quod Turtur habet in Sermone Gallico Tourterelle.

Talia sunt: NEQUE PENNA, PENICULO NEQUE. (z) Magni
 Grandius indicium Ardoris. NULLA ÆQUAT IMAGO: (aa)
 Sive MEO, dicas, PAR NULLA FIGURA DOLORI EST.
 Sive magis placeat: MELIOR FORTUNA NOTABIT:
 PLURIMA DESCRIBAM. NON EST MORTALE. MEUM MI
 SECRETUM. Perfecta licet quæ Symbola non sint;
 Cùm *Simile & Corpus* desint: tamen esse fatendum est,
 Nobilius quiddam interdum, quàm Symbola ad Artem
 Sint licet exacta, & præmorsum sæpius unguem.

XI.

Sed cur Humanam jubeamus abesse Figuram,
 Miratur, nil admirari Sfortia suetus. (bb)
 In medio tamen hanc Causam, & sub Judice liquit.
 Defendunt illam Thesaurus, Arefius, (cc) Usus
 Multorum per Teutonium. Tamen ambo fatentur,
 Formosam ut faciem, nævo macularier isto.
 Ultra Sauromatas alij procul, & glaciale
 Oceanum, totis pellunt confinibus Orbis
 Symbolici. *Erast.* Sic crimen Homo est? Extorris, & Exul?
 Quæ meruit culpâ Exilium, quo Judice pœnam!
Auth. Accipe inhumanorum Jura & Scita Draconum; (dd)
 Symbola sunt Hominis causâ fabrefacta: Velut si
 Comædi Scenam Regi, aut Symphoniam adornant:
 Non ipsum cantare decebit, planipedemque,
 Orchestram cum ridiculo oblectare Nerone. (ee)
 Præterea in *Simili* [meministi] Symbola, dictum est, (ff)
 Fundari: monstratur enim *Proportio*, quæ sit
 Inter Remque Hominemque. Ipsum hunc, qui pingit, eundem
 Componet sibi, nec similem faciet, sed eundem.
 Quantumcunque habitu atque loco variaveris, Idem est.
 Hoc quoque te meminisse velim: *Translatio* Rerum est
 A *Propria* in *Sedem Impropriam* mutatio. Verum
 Improprius sibi nullus Homo est. Quin crescere debet,
 Ut Sermo, sic & *Translatio*: nec bene Cœlum
 Compones Horto Alcinoi, vel Floribus Astra;
 Illos his potiùs; cupies si Rhetor haberi.

Sed

(z) Lemma fuit Hispanicum. Ni con Pluma ni con Pincel. Et: (aa)
 No ay Figura por mi Dolor. (bb) *Sfortia Cardinalis Pallavicinus*
Tractatu de Stylo c. 8. n. 9. (cc) *Itali Scriptores de hoc argumento*
suprà laudati, ac sæpiùs laudandi deinceps. (dd) *Draco primus Athe-*
niensium Legislator, quas Leges non atramento, sed sanguine scriptas esse
dicebat Demades apud Gellium. (ee) *Arguunt propterea Neronem,*
quòd in Theatro fidibus & saltu lusisset, Tacitus, Suetonius, alij.
 (ff) *Serm. II. Num. 10.*

Sed vis major inest Ratione carentibus. Estque
 Hæc eadem semper, quibus est Natura voluntas.
 Illa Hominem exarmavit, & hæc variavit in horas.
 Hinc frustra fortem, victoque Leone superbum
 Pingimus Alcidem, post paulò fila trahentem
 Mæonias inter famulas, crepidamque timentem.
 Egregiam verò laudem tu mentis acutæ,
 Ingenijque feres: facile est, pronumque cuivis
 Assimilare pares, bis eosdem ostendere vultus,
 Tam notos, quàm quisque sibi est. Hominem tamen isto
 Proscriptum Regno Majori; Emblema recepit. (gg)

XII.

Erast. ANne autem cunctos Humani corporis artus
 Damnamus pariter? *Autb.* Facile est contemnere Partem,
 Cùm Totum abjectum est. *Manus* attamen, *Effigiesque*
 Excipitur: quando hæc potiùs, velut Arte Magistra
 Prodit opus, quàm nuda Hominis spectatur Imago
 Ejus, quem reddit. Statuam sic ponere fas est
 Cæsaris, exsculptam cælo, aut Monogrammate ductam.
 Non tamen hæc, illum referat licèt, illius ergò
 Se factam commonstrabit; sed ad Ingenium Artis,
 Picturæ, seu Sculpturæ, prout utraque differt,
 [Altera cùm addendo, demendo ast altera fiat]
 Monstrandum. Possis ita temet, ERASTE, vel ægrum,
 Vel gravibus pressum ærumnis, Sortisque petitum
 Ictibus adversæ, cùm cæca Calumnia regnat,
 Livetque Invidia, ad Virtutis fingere Formam,
 Cæsareæ ritu Statuæ, quam dextera sculpsit:
 PERFICIOR, DUM CÆDOR; ai. Sed Corpori adhærens
 Fingatur Manus, exporrecta è Nube: velut si
 Scenam intra lateant & brachia, & omne Myronis (hh)
 Corpus. - -

XIII.

- - Monstruosum, de Corpore Dextra recisa, est,
 Supplicijque genus. Tabulâ terremur ut altâ, (ii)
 D Ne

(gg) Symbolum pressè sumptum distinguunt omnes ab Emblemate, quippe
 liberiore, & plures figuras admittente. Alia discrimina tanguntur etiam
 alibi: ut Serm. V. Num. 7. (hh) Nomen Statuarj celebris apud Antiquos.
 (ii) Prostant passim ad nemora, Principum Germanorum Venationi de-
 dicata, ejusmodi Tabula securim manui minitantes privatorum illic
 Venantium.

Ne quisquam dominæ sacratam figere Aprugnam,
 Cervinamque gulæ Venator Apicius ausit. (kk)
 Horreo vel Libro impositam, & manare recenti
 Sanguine credo Manum: videorque videre securim,
 Carnificem, flentemque Reum, digitosque micantes.
 Quid non Corda luunt? Apicem finire jubentur
 Pyramidum, Serramque pati, immeritasque Sagittas.
 Cur Oculus Sceptro infixus, cur Auris in Aurâ est?
 Cur non & Nasum calathis, & floribus addunt?
 Id faceret forsan, si nostro viveret ævo,
 Qui totum optavit quondam Nasum esse Fabullum. (ll)

XIV.

SED deamant tamen usque MANUM, solam, atque recisam,
 Paulus Aresius: &, qui quondam Nomen habebit,
 Nunc intelligitur. Namque Exemplo est *Manus*, inquit:
 Diversa ingenia Authorum & Sententia quantum
 Artes promoveant, vitamque juvent Socialem.
 Aspice inæquales digitos: Fit DISPARITATE
 PULCHRIOR. Insignem Regis laudare Ministrum
 Dum cupit alter, utrumque Manu sic palpat eadem.
 Artificum diversa dat Instrumenta gerenda,
 Hoc & Lemmate: CUNCTA REGIT, DUM PAREAT UNI.
 Verùm hæc utcunque excuses: obnunciat Usus,
 Non tantum in Linguis, verum hæc etiam Arte Magister:
 Quem penes Arbitrium est, Vis, & suprema Potestas.

XV.

UNam deponunt, quæcunque est illa, Figuram.
 Id Natura jubet, *Pulchrumque Bonumque* requirit.
 Nam cuncta huc tendunt, punctum ut redigantur ad unum.
 Huc quoque si plures conspiravere Figuræ,
 Seu numerum faciant, & Regalem comitatum
 Principis, Ancillarum instar; mediamque coronent,
 Nil contra Legem hanc peccabunt Symbola. Quamvis
 Non ultra tres aut quatuor procedere debent:
 Ne, tanquam in turbâ, officiat sibi *Luminibusque*
Obstruat: emoveatque loco, quam ponere primo
 Institeras; néve *Esavum supplantet Jacob*.

Nil

(kk) *Celebratissimus Helluo, Librum scripsit de Gula irritamentis, plura de Apicio vide apud Raderum in Martialem Lib. 3. Epigr. 25. & Lib. 2. Epig. 63. & 49. (ll) Catullus Epigr. 13. Alia, que hic afferuntur de Cordibus &c. Symbola sunt imperitorum, Pictorum potius, quam Symbolographorum.*

Nil Examen Apum sua circum Alvèaria peccat.
 Nil Palamedis Aves, quarum est Doctrina volatus. (mm)
 Myrmidonum in campo nihil Agmina Formicarum.
 Sidera nec Dominam stipantia plurima Lunam.
 Dicere nil prohibet: PRÆSTAT TOT MILLIBUS UNA. Et:
 CÆTERA QUID COLLECTA JUVANT? Ita Floribus Hortus
 Confitus, & varijs distincta Tapetia Gemmis.

XVI.

Simplicius quò *Corpus* erit, perfectius illud.
 Symbolum erit pariter. Veluti *Translatio cuncta,*
Quò Brevior, Melior. (nn) Quid Regum Insignibus usquam
 Simplicius? Qui natus heri est, Elementaque miscet
 In Chaos antiquum. Id fuge, si sapias. Haud imitare,
 Historiam qui se narrare professus, in illo
 Tempore, dixit, erat Rex, Anser, Par Crepidarum.

(mm) *Grues Litterarum Inventrices apud Phœnicos, atque ideo attri-*
buta Palamedi, ex illarum volatu Litteras Græcas commentò. (nn) *Ari-*
stotel. Rhetor. Lib. 3. c. 11.

